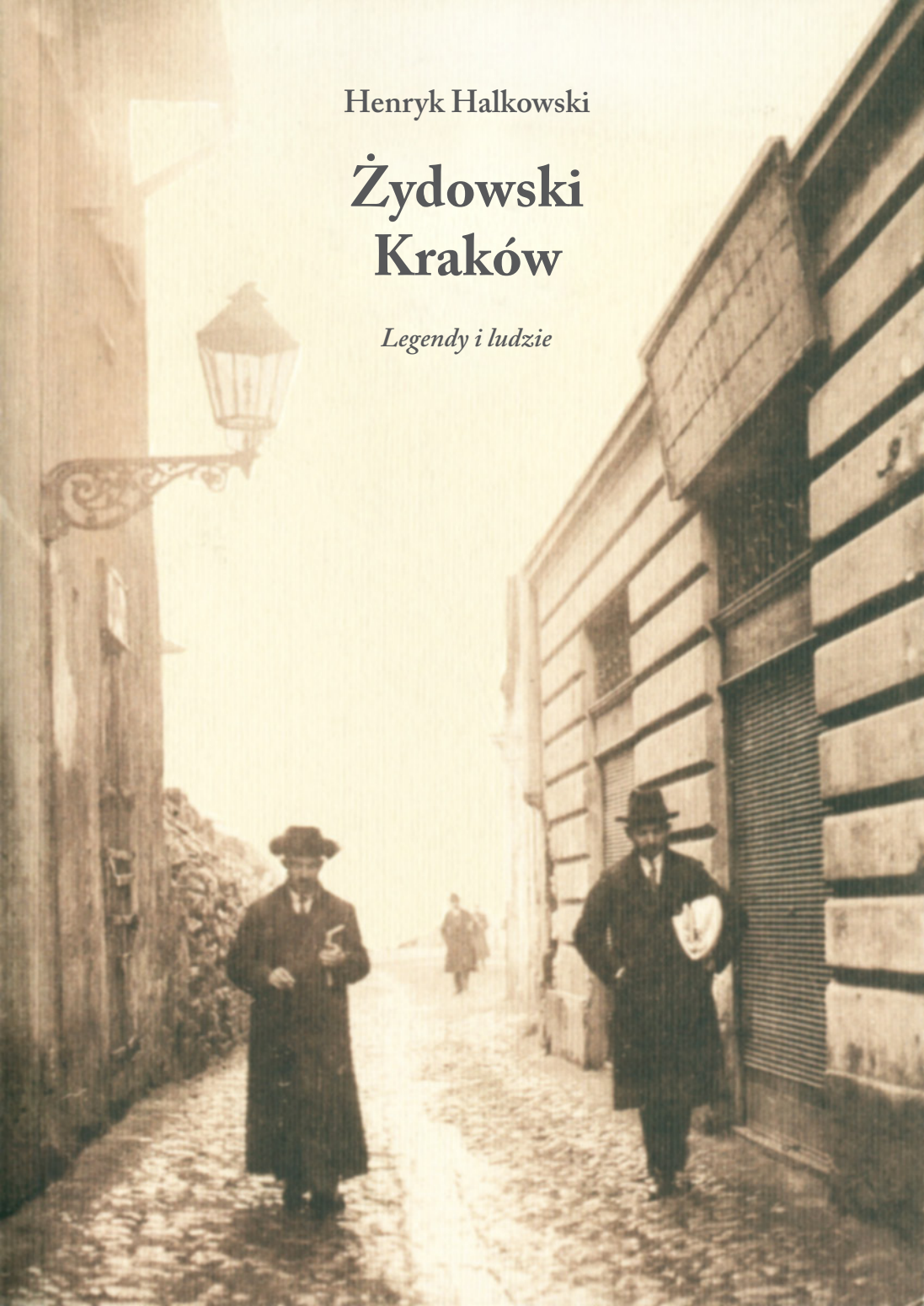

Henryk Halkowski

Żydowski Kraków

Legendy i ludzie

Henryk Halkowski

ŻYDOWSKI KRAKÓW
Legendy i ludzie

Wydawnictwo Austeria
Kraków Budapeszt 2011

Spis treści

Od Autora	7
LEGENDY I OPOWIEŚCI Z ŻYDOWSKIEGO KRAKOWA	II
Wprowadzenie	13
O Królu Kazimierzu Wielkim i Esterce	21
O urodzeniu Remu, czyli strata i zysk	29
Remu i wesele w piątkowy wieczór	35
Jak Remu położył kres zarazie	41
Co robił Remu w dniu święta Purim	45
Drzewo nad grobem Remu	49
Jak rabin Eliezer Aszkenazy opuścił Egipt	53
Jak Megale Amukot ujawnił, kim naprawdę jest	57
Megale Amukot i Bach, czyli klątwa	63

Jak Megale Amukot nie dał się skusić szatanowi, czyli próba	71
Megale Amukot i występni rzeźnicy	77
O małżeństwie Taza z córką Bacha	85
Bach obok świętego młodzieńca i święty młodzieniec obok Bacha, czyli nóż w grobie	93
Megale Amukot i Bach, czyli wypełnione życiowe zadanie	99
O śmierci Bacha	103
O człowieku, który chciał być pochowany obok Megale Amukot	107
O śmierci Megine Szlomo, czyli po stronie Rasziego	115
Dlaczego Tosefot Jom Tow pochowany jest na samym końcu cmentarza, czyli skąpiec z Krakowa	119
Mi Szeberach rabina Jom Tow Lipmanna Hellera czyli odpowiedź niebiańskiego wysłańca	125
O otwarciu synagogi Izaaka	131
Co rabin Symcha Bunam z Przysuchy opowiadał o założeniu synagogi Izaaka	135

Dlaczego rabin Abraham Joszua Heszal nie wydał żadnej książki, czyli baryłka rabiego Jochanana	139
Simchat Tora w Starej Synagodze	145
Dlaczego Wisła zmieniła swój bieg	149
Rabin Izaak Landau i Reb Lejbele	153
Reb Jankew, szames Baal Szem Towa	159
Zamknięcie niebiańskiej jesziwy	169
Rabin Symcha Bunam z Przysuchy i grób Remu	173
Jak Maor Waszemesz został ulubionym uczniem rabina Elimelecha z Leżajska	177
Maor Waszemesz i bezdzietni małżonkowie	183
Maor Waszemesz i Wielopoler rebe, czyli dobrze jest spoczywać obok tego młodego człowieka	187
Megale Amukot? Także niezła książka	191
Rabin Szymon Sofer i zaginiona moneta	195
Rabin Szymon Sofer i portret cesarza	199
Rabin Szymon Sofer i święty krawiec	205
Jak Józef Nehemiasz Kornicer został naczelnym rabinem Krakowa	211

Zasługa młodego księdza	215
ŻYWOTY ZNAMIENTYCH ŻYDÓW ZWIĄZANYCH Z KRAKOWEM	223
WYBRANE POJĘCIA I TERMINY Z RELIGII, TRADYCJI I KULTURY ŻYDOWSKIEJ	319
Żydowskie święta	335
Nota o autorze	349

Od Autora

Na przełomie minionego i obecnego wieku i tysiąclecia (licząc oczywiście według nie-żydowskiego kalendarza) opracowałem tekst i przygotowałem ilustracje do książki, którą chciałem nazwać *Żydowski Kraków. Dzieje – legendy – ludzie – miejsca*. Okoliczności sprawiły, że nie mogłem wówczas tamtej książki wydać. Tekst niniejszej publikacji w znacznym stopniu opiera się na zebranych wówczas materiałach.

Pustka po Żydach, którzy zostali zamordowani w Polsce podczas II wojny światowej albo wyemigrowali po tej wojnie, jest szczególnie odczuwalna właśnie na krakowskim Kazimierzu. Na terenie dawnej żydowskiej dzielnicy jest zawsze pełno ludzi – ale tak naprawdę, jest jednak pusto, nie ma tu bowiem dawnych mieszkańców, ani nawet ich potomków. Razem z nimi wyparowały treści, które stanowiły sens ich życia.

Większość turystów zainteresowanych żydowską przeszłością w Polsce odwiedza trzy miejsca: Oświęcim, Warszawę i Kraków. Oświęcim to obóz Auschwitz-Birkenau, miejsce, które – obok Jerozolimy – najbardziej odcisnęło się w żydowskiej świadomości. Warszawa to teren getta, oglądany przez pryzmat powstania (które w takiej perspektywie staje się mitem założycielskim izraelskiej armii i Państwa Izraela).

A Kraków? Żydowski Kraków przez kilkaset lat był jednym z najważniejszych miast w żydowskim świecie. To tutaj mieszkali najwybitniejsi żydowscy uczeni, tutaj ukształtowała się aszkenazyjska tożsamość – tożsamość Żydów Europy Środkowowschodniej. A jednak w świadomości większości ludzi żydowski Kraków nie posiada niestety żadnej tożsamości. Są to tylko puste, pozbawione treści domy, ulice i place. Powszechnie jest przekonanie, że jedynym i największym osiągnięciem krakowskich Żydów w ciągu ich ponad osiemsetletniej historii było to, iż łaskawie pozwolili się uratować Oskarowi Schindlerowi. Z tego właśnie powodu wielu ludzi na świecie wie o Krakowie tylko to, że jest to położone w pobliżu Auschwitz i Salt Mine miasto, w którym dobry Niemiec Oskar Schindler ratował Żydów (i w którym jest dużo barów i pubów, gdzie można się dobrze zabawić).

Polacy na ogół wiedzą dużo o mieszkających ongiś w Krakowie wybitnych nie-Żydach i znają związane z tym miastem nie-żydowskie legendy; niewiele (albo zgoła nic) wiedzą o mieszkających tutaj wybitnych Żydach i nie znają tutejszych żydowskich legend. Z kolei wielu Żydów – jeśli nawet słyszeli coś o tych ludziach i zetknęli się z tymi legendami – nie wiąże ich na ogół z tym właśnie miejscem. A przecież bez pamięci o żydowskim Krakowie kaleka jest zarówno tożsamość tego miasta (a więc także i całej Polski), jak i tożsamość aszkenazyjskich Żydów (i Żydów w ogólności).

Do 1939 roku tożsamość żydowskiego Krakowa była bardzo wyrazista (a w okresie bezpośrednio przed tą datą być może nawet można mówić o dwóch tożsamościach: jednej – religijnej, a drugiej – świeckiej). Podczas II wojny światowej nastąpiło zaćmienie tej tożsamości; została ona całkowicie zepchnięta w cień. Wydaje się, że obecnie – ponad sześćdziesiąt lat po zakończeniu tej wojny – najwyższy już czas na jej przywrócenie. Autor tej książki chciałby, aby w świadomości ludzkiej przyczyniła się ona – choćby nawet tylko w małym stopniu – do odzyskania tożsamości żydowskiego Krakowa, do wypełnienia pustych domów, ulic i placów istotną treścią.

Od autora

Na koniec jeszcze jedna uwaga. Aczkolwiek tylko ja odpowiadam za treść i kształt tej książki, nie mogłaby się ona ukazać albo byłaby znacznie skromniejsza bez mniejszej lub większej pomocy wielu osób – którym jestem za to wdzięczny. Nie będę zanudzał Czytelników wymienianiem ich nazwisk – ale jednego nie mogę pominąć. Chciałbym więc podziękować rabinowi Boazowi Paszowi za nieocenioną pomoc przy opracowywaniu ostatecznej wersji tej książki.

Henryk Halkowski
Kraków, 5768/2008